

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»

Факультет соціальних наук та соціальних технологій

Кафедра політології

“МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: КЕЙСИ СИРІЇ ТА
УКРАЇНИ”

кваліфікаційна робота з політології

Виконав: студент 4-го року навчання

Спеціальності

052 Політологія

Микитенко Богдан Юрійович

Керівник Зубрицька Л.Й.

Доцент, кандидат політичних наук

Рецензент Колотило В.В.

Бакалаврська робота захищена

З оцінкою _____

Секретар ЕК _____

« » _____ 20__ р.

Київ – 2022р.

Зміст

Вступ.....	3
Розділ 1: Огляд міграційної політики Європейського Союзу	6
1.1. Визначення понятійно-категоріального апарату	6
1.2. Класифікація та історія формування міграційної політики Європейського Союзу	7
1.3. Сучасний стан міграційної політики на прикладі Польщі та Німеччини. 19	
Розділ 2: Кейс-стаді: Сирія та Україна.....	24
2.1. Огляд ситуації з сирійськими біженцями в ЄС	24
2.2. Огляд ситуації з українськими біженцями в ЄС.....	28
2.3. Порівняння двох кейсів, пояснення розбіжностей	32
Висновки	39
Додаток 1: Класифікація міграційних рухів за Ольгою Ровенчак	43
Додаток 2: Статистика рішень щодо надання статусу біженця у 2015 році	44
Список використаних джерел та літератури:	45

Вступ

Повномасштабна війна російської федерації проти України спричинила величезний процес міграції населення України. 8 мільйонів українців¹ стали внутрішньо переміщеними особами, які покинули свій дім та мігрували в центральні та західні області України. Ще 5.1 мільйона² українців покинули територію України, з них 3.4 мільйони зареєструвались в країнах Європейського Союзу за програмою тимчасового захисту. Важливо розуміти, що це – найбільший потік мігрантів за весь час існування Європейського Союзу за даними Євростату³. І Євросоюз швидко відреагував на війну та біженців спростивши та надавши всі можливості для українців навіть з огляду на свою доволі жорстку міграційну політику. Іншим кейсом є сирійські біженці, які так само зіткнулись з війною в своїй державі і були змушені мігрувати в ЄС в пошуках захисту свого життя та прав. Отже в цій науковій роботі буде розглянуто приклади українських та сирійських біженців, порівняно політику ЄС щодо цих двох груп біженців та проаналізовано причини такої політики.

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що війни – це перманентне явище, яке спричиняє постійні міграційні потоки до інших країн в пошуках безпечного притулку. Дослідження в галузі міграції є надзвичайно важливими, вони допомагають зрозуміти міграційні процеси та вдосконалити їх, зокрема змінами до міграційного права, розвитку міжнародних організацій та програм допомоги біженцям та, що є найважливішим, поширення розуміння актуальності цієї проблеми. Міграція українських біженців до Євросоюзу є

1 Ukraine — Internal Displacement Report — General Population Survey Round 4 (29 April – 3 May 2022) [Електронний ресурс] // IOM UN Migration. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://displacement.iom.int/reports/ukraine-internal-displacement-report-general-population-survey-round-4-29-april-3-may-2022>.

2 Ukraine refugee situation [Електронний ресурс] // UNHCR Data Portal. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>.

3 Immigration [Електронний ресурс] // Eurostat. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00176/default/line?lang=en>.

новим явищем, яке є зовсім не дослідженим. Ця робота – це спроба дослідити один із аспектів міграції українських біженців – міграційну політику ЄС щодо біженців; а також порівняти кейси українських та сирійських біженців в Європейському Союзі.

Мета роботи – дослідити політику Європейського Союзу щодо біженців із Сирії та України, порівняти та проаналізувати причини схожості чи відмінностей.

Для досягнення зазначеної мети були визначені наступні **завдання**:

- Дослідити історію формування міграційної політики Європейського Союзу та сучасний стан.
- Порівняти кейси сирійських біженців та українських біженців в ЄС.
- Визначити відмінності та причини різної політики ЄС щодо сирійських та українських біженців.

Об'єктом дослідження є міграційна політика Європейського Союзу.

Предмет досліджень - міграційна політика Європейського Союзу щодо біженців та шукачів притулку з Сирії та України.

Методологія дослідження дослідження побудована на імперетивізмі, використовується аналіз політико-правових документів, медіамоніторинг. Використано також порівняльний аналіз міграційної політики щодо різних груп біженців.

Хронологічні рамки дослідження варто вказати до обох розділів наукової роботи. Перший розділ, теоретичний, включає в себе історію формування міграційної політики в країнах Європи та ЄС загалом починаючи з кінця Другої світової війни, тобто з 1945 року до сьогодні. Другий розділ є дещо більш конкретним в часових рамках і починається від початку війни в Сирії, включає війну в Україні і до сьогодні, а саме: 15 березня 2011 року – 18 червня 2022 року.

Для написання роботи, було використано праці сучасних дослідників в сфері права та міграційної політики ЄС Крістофа ван Моля, Хельги де Волк, Мирона Вайнера, Паула Бойля. Основна частина роботи базується на аналізі правових документів: Загальна декларація прав людини, Конвенція про статус біженців, Амстердамський договір, Директива про встановлення мінімальних умов для прийому шукачів притулку, Постанова про створення ЄВРОДАГ, Директива про тимчасовий захист, Дублінські домовленості, Кваліфікаційна директива, Директива про процедури надання захисту, Пакт щодо мігрантів та шукачів притулку, а також міграційне законодавство окремих країн ЄС. Використано документи правозахисної організації Amnesty International, Також використано статті новинних веб ресурсів: BBC, Cedos, Deutsche Welle.

Розділ 1: Огляд міграційної політики Європейського Союзу

1.1. Визначення понятійно-категоріального апарату

Для початку, необхідно визначити понятійно-категоріальний апарат і розглянути основні поняття, яких буде стосуватись ця наукова робота.

Почнемо з поняття міграція. Отже це поняття в юридичній енциклопедії визначається так: «переміщення населення через кордон тих чи інших територій у межах однієї країни або з однієї країни в іншу із зміною назавжди чи на тривалий час пост, місця проживання або з регулярним поверненням до нього»⁴.

Також варто розрізнити три поняття, які стосуються міграції: біженець (refugee), шукач притулку (asylum seeker) та мігрант (migrant). Для цього скористаємось класифікацією цих понять від Amnesty International⁵:

Біженець – особа, яка покинула свою рідну країну через небезпеку, високий ризик порушення її прав і свобод. Ризик для безпеки та життя був настільки великим, що особа була змушена покинути країну та шукати безпечного притулку в іншій державі. Біженці мають право на міжнародний захист.

Шукач притулку – особа яка покинула свою державу через високий рівень небезпеки, загрозу для життя та свободи та серйозне порушення прав людини, проте ще не отримала правового статусу біженця і очікує на нього. Пошук притулку – це право людини, визнане Загальною декларацією прав людини⁶.

4 Бакаев О. В. Юридична енциклопедія [у бт.] / Бакаев О. В., Римаренко Ю. І.. – Київ: «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1998.

5 REFUGEES, ASYLUM-SEEKERS AND MIGRANTS [Електронний ресурс] // Amnesty International. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.amnesty.org/en/what-we-do/refugees-asylum-seekers-and-migrants/>.

6 Universal Declaration of Human Rights [Електронний ресурс] // United Nations. – 1948. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>.

Мігрант – офіційного єдиного визначення цього поняття немає, тому Amnesty international визначають це поняття як «особа, яка перебуває поза країною походження, проте не є біженцем чи шукачем притулку». Причини міграції можуть бути різні: робота, навчання, репатріація, бажання, возз'єднання з сім'єю тощо.

1.2. Класифікація та історія формування міграційної політики Європейського Союзу

Міграцію можна класифікувати за різними характеристиками залежно від критеріїв. Різні науковці наводять різні види класифікації поняття «міграція», проте, більшість з них, на мою думку, є неповними. Найбільш повну, на мій погляд, класифікацію міграції наводить Ольга Ровенчак⁷ за восьми зведеними критеріями: правовий статус, спосіб реалізації, кількість мігрантів, повторюваність, відстань, тривалість, добровільність та причини (Додаток 1). Так як тема мого наукового дослідження є дещо вужчою та конкретною, то я спробую одразу охарактеризувати ті міграційні процеси, які я буду розглядати в цій науковій роботі, використовуючи дану класифікацію. Деякі критерії класифікації я пропущу, що буде означати, що неможливо застосувати цей критерій, так як в цій науковій роботі будуть розглядатись всі різновиди міграційних процесів за цим критерієм.

Отже, за способом реалізації – стихійна міграція – масова міграція людей в обране ними місце (конкретно в науковій роботі розглянемо країни Євросоюзу). За відстанню – міжнародна міграція – міграція з однієї країни в іншу (звичайно міграційні кейси, які будуть розглянуті нижче, включають в себе і внутрішню міграцію, в межах однієї країни, проте ми сконцентруємось

⁷ Ровенчак О. Визначення та класифікації міграцій: наближення до операційних понять / Ольга Ровенчак. // Політичний менеджмент. – 2006. – №2. – С. 127–139.

на напрямку нашого дослідження, що стосується міграційної політики ЄС, і розглянемо лише міжнародну складову цих міграційних процесів). За тривалістю – будемо розглядати як тимчасову (лише на період війни, чи найактивніших бойових дій в регіоні), так і постійну (міграція в країни Євросоюзу на постійне місце проживання, використовуючи війну в своїй країні як можливість, або поштовх до переїзду. За критерієм добровільності – вимушена, ми розглянемо в науковій роботі лише кейси вимушеної міграції в ЄС, пов'язану з війною в рідній країні. За причинами – політична міграція – міграція через загрозу своєму існуванню з огляду на війну в країні.

За довгу, багатотисячолітню історію людства, було доведено – що міграційні процеси супроводжуються глобальним розвитком. Міграція – це в першу чергу обмін знань, що було і є величезною цінністю. Проте сьогодні, з розвитком технологій, немає потреб в переміщенні людей для обміну інформацією, є інтернет, телефонні комунікації та інші швидкі засоби зв'язку. Але це не означає, що міграція більше не є позитивним явищем. Сьогодні міграційні процеси сприяють глобалізації, а також вирівнюванню економіки та перерозподілу світового багатства. Трудові мігранти збільшують своєю працею ВВП приймаючої країни, виконують роботу, яка в суспільстві вважається неprestижною та менш оплачуваною, запобігають старінню населення, приносять інноваційність. В свою ж країну походження вони роблять грошові перекази для своїх сімей. Здавалось би – міграція виключно позитивний процес. Проте, неконтрольована хаотична міграція може також бути загрозою.

Як вже було визначено у вступі, у цій науковій роботі ми будемо розглядати конкретний напрямок міграційної політики Європейського Союзу, а саме політику ЄС щодо біженців (EU asylum seekers and refugee policy).

В новітній історії світу вперше в Європі серйозно постала проблема біженців під час Першої світової війни. Після закінчення війни це питання взяла на себе Ліга Націй, згодом створивши Міжнародний офіс Нансена у

справах біженців⁸. Згодом, після розпуску Ліги Націй та створення ООН питання біженців перебрала на себе окрема структура ООН. І вже ООН 1948 року прийняла Загальну декларацію прав людини, 14 стаття якої визначила право на притулок: «Everyone has the right to seek and to enjoy in other countries asylum from persecution»⁹. А у 1951 році було прийнято Женевську Конвенцію про статус біженців, яка чітко визначила поняття «біженець» та підстави згідно яких надається цей правовий статус¹⁰.

Так як Європейський Союз створювався як економічний союз вільних держав, які об'єднувались для спільного економічного розвитку, а згодом і політичний союз із спільними демократичними цінностями, то питання міграції і не розглядалось як загроза. Тим більше, протягом тривалого часу не було значних прецедентів, які б могли вплинути на формування жорсткої спільної міграційної політики ЄС на початкових етапах становлення та розвитку Євросоюзу. Та для розуміння сьогоденної міграційної політики Європейського Союзу, необхідно розглянути три періоди міграції до Європи¹¹.

Перший період – 1950-ті – 1974рр. – період одразу після Другої світової війни. Відбудова європейської економіки йшла успішно, дуже швидкими темпами. Розвиток освіти, технологій, соціальний розвиток – все це створювало нові робочі місця. Європейці хотіли займати більш високі посади, відійти від виробничих професій і перейти до інтелектуальної праці. Тому

8 Nansen International Office for Refugees [Електронний ресурс] // Britannica – Режим доступу до ресурсу: <https://www.britannica.com/topic/Nansen-International-Office-for-Refugees>.

9 Universal Declaration of Human Rights [Електронний ресурс] // United Nations. – 1948. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>.

10 Конвенція про статус біженців [Електронний ресурс] // ООН. – 1951. – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011#Text.

11 Van Mol, C., de Valk, H. Migration and Immigrants in Europe: A Historical and Demographic Perspective / Van Mol, C., de Valk, H.. // Integration Processes and Policies in Europe. – 2016. – С. 31–55.

міграція з периферійних країн заохочувалась Європою, яка потребувала робочої сили. Проте, після будівництва Берлінської стіни, потік робітників із Східної Європи майже зупинився і відбулась переорієнтація на інші країни. Зокрема, жителям минулих колоній європейських держав пропонували програми переїзду до Європи – таким чином Європа не лише заповнювала свою нестачу робітників, а ще й приносила вибачення за колоніалізм, адже жителі минулих колоній отримували шанс на майбутнє в Європі, а колонії отримували гроші з Європи за рахунок робочих-мігрантів.

Другий період – 1974 – 1980ті рр. Нафтова криза 1973 року значно вплинула на темпи економічного розвитку, тому європейські країни розпочали економічні зміни, які зменшили потребу в робочій силі¹². Тому виникла потреба в посиленні міграційного контролю.

Третій період – 1990 – 2012рр. Кінець холодної війни, падіння Берлінської стіни, війна в Югославії – це все збільшило кількість біженців до ЄС. Підписання Шенгенської угоди¹³ та Маастрихтського договору¹⁴ спростили пересування між країнами Європейського Союзу. З'явилась загроза вторинної міграції всередині ЄС – переїзд шукачів притулку з однієї держави ЄС до іншої через кращі умови чи простіші процедури отримання статусу біженця. Тому виникла потреба в формуванні спільної міграційної політики для всього Євросоюзу.

12 Paul Boyle, Keith H. Exploring Contemporary Migration / Paul Boyle, Keith H.. – London: Routledge, 1998.

13 The Schengen acquis - Agreement between the Governments of the States of the Benelux Economic Union, the Federal Republic of Germany and the French Republic on the gradual abolition of checks at their common borders [Електронний ресурс] / Belgium, France, Germany, Luxembourg, Netherlands. – 2000. – Режим доступу до ресурсу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A42000A0922%2801%29>.

14 Treaty of the European Union [Електронний ресурс] / – 1992. – Режим доступу до ресурсу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:11992M/TXT&from=EN>

Також варто розглянути питання міграційної політики в науковому дискурсі. Якщо раніше питання міграції розглядали як просто суспільний процес поза поняттям державної безпеки, пояснюючи це іншими «більш важливими загрозами» на міжнародній арені геополітичного та воєнного характеру. Та завдяки працям Мирона Вайнера¹⁵, який фактично першим у 1995 році описав зв'язок міграційних процесів з державною безпекою. Вайнер виділив та описав чотири напрямки впливу міграції на державну безпеку: політичний, соціальний, економічний та культурний.

Політичними наслідками може бути погіршення стосунків між батьківщиною біженців та приймаючою країною. Адже, скажімо, політичні біженці категорично незгодні з політичним режимом рідної країни, тому підтримка політичних біженців може сприйматись іншою державою як недружній крок. Окрім того, міграційні процеси можуть спричиняти внутрішньополітичні загрози – активізація та збільшення підтримки правих екстремістських партій та рухів, які зазвичай дуже активно демонструють свою позицію, що призводить до наростання політичного напруження всередині держави.

Економічні наслідки. Зазвичай іммігрантам перший час потрібна значна соціальна підтримка для вивчення мови, пошуку житла, певних соціальних виплат на перший час для адаптації. І хоч в довгостроковій перспективі такі витрати на соціальну підтримку іммігрантів себе виправдовують, адже вони потім з податків сплачують навіть більше, проте в короткостроковій перспективі – це значні економічні витрати держави. Також часто місцеві жителі негативно ставляться до іммігрантів, вважаючи що вони відбирають робочі місця, хоча зазвичай це не так: некваліфіковані мігранти виконують

15 Weiner M. The global migration crisis: Challenge to states and to human rights / Myron Weiner. – New York : HarperCollins College Publishers, 1995. – 253 p.

брудну та низькооплачувану роботу, а висококваліфіковані – займають ті місця, на яких не вистачає своїх кваліфікованих працівників.

Серед *соціальних наслідків* виділяють збільшення злочинності в регіонах заселеними мігрантами. Починаючи від грабежів, закінчуючи нелегальним імпортом \ експортом чи торгівлею людьми. При чому часто мігранти стають жертвами через дискримінацію серед місцевого населення. Окрім того, загрозою є й міжнародний тероризм.

Культурні наслідки теж спричиняються міграцією. Різна культура, віросповідання, зовнішність можуть призводити до дискримінації, конфліктів, расизму, ксенофобії. Окрім видимих безпекових наслідків, є ще й невидимі – це змішування та втрата ідентичності, культури, мови.

Отже, усвідомлення реальних загроз неконтрольованої міграції призвело до потреби в формуванні жорсткої міграційної політики.

Сучасний стан політики ЄС щодо шукачів притулку та біженців почав формуватись у 1999 році. У 1999 році вступив в силу Амстердамський договір¹⁶, за яким питання щодо біженців перейшли до сфери компетенції ЄС. 15-16 жовтня 1999 року Європейська Рада в місті Тампере затвердила Спільну європейську систему щодо біженців (Common European Asylum System)¹⁷, та подальші напрямки розвитку. Отже CEAS – це законодавча база, прийнята Європейською Радою на основі Женевської конвенції про статус біженців 1967 року. CEAS передбачала встановлення та регулювання єдиних стандартів,

16 TREATY OF AMSTERDAM AMENDING THE TREATY ON EUROPEAN UNION, THE TREATIES ESTABLISHING THE EUROPEAN COMMUNITIES AND CERTAIN RELATED ACTS [Електронний ресурс] / – 1997. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.europarl.europa.eu/topics/treaty/pdf/amst-en.pdf>

17 Common European Asylum System / European Commission [Електронний ресурс] / – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://ec.europa.eu/home-affairs/policies/migration-and-asylum/common-european-asylum-system_en

тлумачень, концепцій та процедур для біженців на території всього Євросоюзу. Було затверджено 4 пункти, які потрібно виконати в найближчі строки:

Чітке визначення сфери відповідальності держав щодо біженців.

Спільні стандарти для процедури надання статусу біженця.

Спільні мінімальні умови для прийому шукачів притулку.

Визначення правил визнання та змісту статусу біженця.

Це стало початком першої фази переходу до спільної політики ЄС щодо біженців. Протягом 1999 – 2005 років було створено шість законодавчих інструментів, які встановлювали мінімальні умови та стандарти для біженців:

Директива про встановлення мінімальних умов для прийому шукачів притулку.¹⁸

Постанова про створення ЄВРОДАГ¹⁹ - директивна яка встановила спільну базу даних для всіх країн ЄС з інформацією всіх про шукачів притулку та біженців.

Директива про тимчасовий захист – було визначено стандарти для шукачів тимчасового захисту, які потребують допомоги, тікаючи від війни. Тут визначено окрему процедуру для такого типу шукачів захисту, так як стандартна процедура розгляду статусу біженця буде неефективною через великий потік та кількість заяв. Директива передбачає спільні процедури

18 COUNCIL DIRECTIVE 2003/9/EC of 27 January 2003 laying down minimum standards for the reception of asylum seekers [Електронний ресурс]. – [Б. м.] : Official Journal of the European Union, 2003. – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:031:0018:0025:EN:PDF>.

19 COUNCIL DIRECTIVE 2001/55/EC of 20 July 2001 on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures promoting a balance of efforts between Member States in receiving such persons and bearing the consequences thereof [Електронний ресурс]. – [Б. м.] : Official Journal of the European Union, 2001. – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:212:0012:0023:EN:PDF>.

надання тимчасового захисту, безпекові, соціальні гарантії, допомогу від держав ЄС та, у випадку закінчення війни, допомогу в поверненні додому.

Дублінські домовленості – II²⁰ – ці домовленості доповнили аналогічний документ 1990 року, додали необхідні положення, яких не вистачало. Було уточнено, що відповідальність за шукача притулку покладається на першу державу ЄС в яку в'їхала особа. А також уточнено питання переміщення шукачів притулку між державами ЄС.

Кваліфікаційна директива²¹ - документ, який стандартизував підходи до оцінки причин надання захисту та різних його форм, також визначено процедури надання захисту щодо різних суспільних груп, зокрема визначено гендерні аспекти, та захист дітей, які потребують захисту.

Директива про процедури надання захисту²² - було визначено стандарти процедур надання захисту. Через адміністративні відмінності держав неможливо встановити єдину процедуру, проте було визначено дві основних вимоги: прозорість процедури та її ефективність. Окрім того, було гарантовано інформування, безоплатну правову допомогу, та можливість оскарження рішення шукачами притулку.

20 Commission Regulation (EC) No 1560/2003 of 2 September 2003 laying down detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 343/2003 establishing the criteria and mechanisms for determining the Member State responsible for examining an asylum application lodged in one of the Member States by a third-country national [Електронний ресурс]. – [Б. м.] : Official Journal of the European Union, 2003. – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003R1560:en:HTML>.

21 COUNCIL DIRECTIVE 2005/85/EC of 1 December 2005 on minimum standards on procedures in Member States for granting and withdrawing refugee status [Електронний ресурс]. – [Б. м.] : Official Journal of the European Union, 2005. – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:326:0013:0034:EN:PDF>.

22 THE HAGUE PROGRAMME: STRENGTHENING FREEDOM, SECURITY AND JUSTICE IN THE EUROPEAN UNION [Електронний ресурс]. – [Б. м.] : Official Journal of the European Union, 2005. – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2005:053:0001:0014:EN:PDF>.

Ці правові документи визначили основні універсальні стандарти для всіх країн ЄС щодо прийому шукачів притулку, процедури та умов надання статусу біженця, гарантування прав та умов їх перебування на території ЄС. Проте цей етап універсалізації політики щодо шукачів притулку хоч і дав хороші результати, проте не бажані. Досі ситуація між країнами була занадто різна: в деяких процедура була занадто проста, в інших умов та захисту не вистачало. Різні країни мали різні погляди на ситуацію в країні походження шукачів притулку, що призводило до різних рішень в різних країнах, щодо однакових ситуацій. Політика щодо біженців потребувала ще більшої універсалізації. Тому Єврокомісією було розроблено «Політичний план щодо надання притулку», де було визначено подальші реформи політики, створення спільної процедури захисту, універсального статусу біженця, який будуть визнавати всі країни ЄС, покращення стандартів захисту та мінімізація розбіжностей в процедурах та якості допомоги шукачам притулку.

Почалась друга фаза реформування asylum policy. Було створено the European Asylum Support Office, метою якого є краща імплементація спільного законодавства та покращення співпраці між країнами ЄС з питання біженців та шукачів притулку. До 2013 року прийняли ще низку правових документів: Temporary Protection Directive, Asylum Procedures Directive (recast), Dublin III Regulation, EURODAC Regulation, Qualification Directive (recast), Reception Conditions Directive (recast)²³. Проте що цікаво, лише два з них є постановами ЄС: Dublin III Regulation та EURODAC Regulation, тобто вони вже є законодавчими актами обов'язковими для виконання в усіх країнах ЄС. Інші ж документи – директиви, які передбачають імплементацію рішень, визначених в цих документах в національне законодавство кожної з країн. А це означає, що

23 An Introduction to the Common European Asylum System for Courts and Tribunals A Judicial Analysis. – European Asylum Support Office, 2016. – 143 с.

під час перенесення цих законодавчих норм в національне законодавство можуть виникнути розбіжності в нормах між країнами, імплементація буде відбуватись довго, тому що передбачатиме певних змін, щоб уникнути колізій, а в результаті розбіжності в політиці щодо шукачів притулку та біженців між різними країнами ЄС все одно залишаться. Як власне і сталось. Та все ж розглянемо основні зміни:

Визначили чіткий перелік підстав, згідно яких особа може подати заявку на статус біженця.

Спростили та ще більше уніфікували процедуру отримання статусу біженця.

Розширили соціальну, медичну допомогу.

Спростили отримання доступу до ринку праці.

Розробили та погодили політику щодо поводження з дітьми-біженцями, які потрапили на територію ЄС без супроводу, умови утримання та можливі подальші довготривалі рішення.

Зокрема варто відзначити програму «Східного партнерства»²⁴. Це програма співробітництва Європейського Союзу та дружніх країн на сході. Ця програма включає в себе форми співробітництва пов'язані з міграцією, міграційною безпекою та біженцями.

У 2015 році Європа відчула величезний потік біженців. Окрім того, що їх кількість з бідних зростає щорічно, то ескалація війни в Сирії призвела до рекордної кількості шукачів притулку в ЄС, він навіть отримав назву

²⁴ Eastern Partnership [Електронний ресурс] // EUROPEAN EXTERNAL ACTION SERVICE. – Режим доступу: https://www.eeas.europa.eu/eeas/eastern-partnership_en.

«європейська міграційна криза»²⁵. ЄС зіштовхнувся з безліччю проблем: окрім нелегальної міграції країни були не в змозі контролювати такий величезний потік біженців, що навіть вдалися до відновлення прикордонного контролю всередині Євросоюзу, міграційні служби не встигали обробляти таку кількість заявок, на деякі країни ЄС навантаження мігрантів було значно більшим, ніж на інші та Дублінський механізм показав свою неієздатність. Окрім того, статистика²⁶ рішень щодо надання статусу біженця (Додаток 2) показує абсолютно різну ситуацію, з огляду на яку, можна грубо припустити, що навіть враховуючи всі можливі похибки, процедура розгляду та критерії, якими керуються в прийнятті рішень різні країни, є зовсім різними. А отже, виникла потреба в реформуванні політики ЄС щодо біженців знову.

Тому у 2017 році було запропоновано та затверджено нові правові акти²⁷:

Кваліфікаційне положення, яке заміняло Кваліфікаційну Директиву, та носило характер законного акту права ЄС. Положення заміняє рекомендаційні правила на обов'язкові та встановлює загальні критерії для всіх країн ЄС для визначення осіб, які можуть претендувати на захист.

Переглянуто Директиву про умови прийому шукачів притулку. Введено уніфіковані стандарти для умов прийому переміщених осіб. Також було затверджено обов'язкове право неповнолітніх осіб на доступ до освіти протягом двох місяців з подання заяви.

25 Солодько А. Міграційна криза в ЄС: статистика та аналіз політики [Електронний ресурс] / Андрій Солодько, Анастасія Фітисова // Cedos. – Режим доступу: <https://cedos.org.ua/researches/mihratsiina-kryza-v-yes-statystyka-ta-analiz-polityky/>.

26 Immigration [Електронний ресурс] // Eurostat. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00176/default/line?lang=en>.

27 Common European Asylum System / European Commission [Електронний ресурс] / – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://ec.europa.eu/home-affairs/policies/migration-and-asylum/common-european-asylum-system_en

EASO було замінено на EUAA (Агентство з надання притулку в ЄС), а також збільшено фінансування, кадрову підтримку, розширено коло можливостей. Таким чином посилено можливості Агентства.

Створено концепцію переселення біженців в межах ЄС. Щоб уніфікувати процедуру переселення та ввести квоти на прийняття біженців всіма країнами ЄС. Проте, країни досі не можуть досягнути консенсусу, тому поки це рішення не прийнято.

У 2020 році було прийнято Пакт щодо мігрантів та шукачів притулку, яким було узгоджено та затверджено деякі нові зміни до процедур отримання статусу біженця, які трохи спростили та уніфікували цю процедуру для всіх країн.

За більш ніж двадцять років формування спільної уніфікованої політики щодо біженців та шукачів притулку на усій території Євросоюзу досі існує величезна кількість проблемних місць. Хоч ця політика і працює, проте досі є неоднаковою, ставлення до шукачів притулку варіюється, як і умови. Мабуть, основною проблемою є відсутність консенсусу щодо цих рішень. У 2016 році Єврокомісія запропонувала «механізм солідарності»²⁸, за яким біженці розподілялись би по всіх країнах ЄС, пропорційно до кількості населення та ВВП кожної з країн. Проте, країни Східного блоку: Польща, Чехія, Угорщина та Словаччина виступили категорично проти. Це було більше не раціональне рішення, а показове. Адже особливої проблеми в цьому принципі розподілення біженців не було: ці країни отримали б невелику квоту, та допомогу в фінансуванні з фонду ЄС. Це була демонстрація їх голосу, наголос на тому, що

28 Šalamon N. K. The principle of solidarity in asylum and migration within the context of the European Union accession process [Електронний ресурс] / Neža Kogovšek Šalamon // Maastricht Journal of European and Comparative Law. – 2017. – Т. 24, № 5. – С. 687–702. – Режим доступу: <https://doi.org/10.1177/1023263x17742814> (дата звернення: 23.06.2022).

вони є вільними державами, які не будуть погоджуватись на всі рішення «зверху» з Брюсселю.

1.3. Сучасний стан міграційної політики на прикладі Польщі та Німеччини.

В цьому підрозділі ми розглянемо процедуру прийому та надання захисту шукачам притулку на прикладі двох країн ЄС: Німеччини (за даними The world bank²⁹ прихистила найбільше шукачів притулку серед усіх країн ЄС до 2022 року) та Польщі (до якої в'їхало через кордон з Україною за період війни близько 3.5 мільйони українців, та майже 1.2 мільйони українців отримали спеціальний статус захисту ЄС в Польщі). Я вважаю, ці країни найбільше репрезентують процедури захисту шукачів притулку, адже вони надали притулок найбільшій кількості біженців серед усіх країн ЄС за останні кілька десятиріч, а отже, мають найбільшу вагу в оцінці загальної процедури захисту шукачів притулку на всій території ЄС.

Польща

Перший крок процедури отримання захисту ЄС в Польщі – це подача заяви. Подати заяву на прохання захисту можна або на території країни в Офісі із справ іноземців (Urząd do Spraw Cudzoziemców), або ж на польському кордоні прикордоннику (Straż Graniczna), який передасть заяву в вищезгаданий офіс.

Найвищим компетентним органом у справах біженців є Головний Офіс із справ іноземців, він є частиною Міністерства внутрішніх та адміністративних справ. До його компетенції входить: розгляд, надання, анулювання статусу

²⁹ Refugee population by country or territory of asylum [Електронний ресурс] // The World Bank. – Режим доступу: <https://data.worldbank.org/indicator/SM.POP.REFG>.

захищеної особи та Дублінські процедури. Дублінська процедура розпочинається, коли є підстави вважати, що особа вже має статус захищеної в іншій країні. Проте, зазвичай, через географічне положення, Польща є приймаючою країною та Дублінська процедура застосовується в зворотню сторону.

В Польщі єдина процедура подачі та розгляду умов та необхідності захисту. Прохач притулку може отримати три можливих відповіді:

- Надання статусу біженця
- Надання додаткового захисту
- Відмова

У випадку негативного рішення як щодо статусу біженця, так і щодо Дублінської процедури можна подати протягом 7 днів апеляцію до органу другої інстанції: Ради із справ біженців (Rada do Spraw Uchodźców). Апеляційне рішення Ради зазвичай збігається з рішенням Офісу. У випадку відмови Ради можна подати апеляцію до адміністративного суду, а далі – до Вищого адміністративного суду. Подача апеляції не відмінює необхідність виконання рішення Ради із справ біженців, проте суд може призупинити дію цього рішення.

Рішення має бути надано протягом 6 місяців після подачі заяви, проте цей термін може бути пролонговано до 15 місяців. З дня подачі заяви шукач притулку отримує житло, медичну та фінансову підтримку до того часу, поки не буде винесене рішення. Умови проживання можуть бути різні: або проживання в спеціальному центрі для шукачів притулку, або отримання фінансової допомоги, яка має покрити витрати на приватне житло. Розмір фінансової допомоги є дуже малим, тому шукачам притулку дуже важко на цю суму покрити навіть базові потреби. Якщо протягом 6 місяців рішення не було винесено, то шукач притулку отримує доступ до ринку праці. Діти мають доступ до навчання в державних школах, проте чимало проблем з'являється на шляху до вступу. Доступ до медичної системи є теж дещо ускладненим: в

центрах утримання біженців можна отримати медичну допомогу у лікарів загальної спеціалізації та психологів, до інших спеціалізованих лікарів можна теж потрапити, проте важко отримати дозвіл на безкоштовну медичну допомогу у таких лікарів.

Статус біженця, статус додаткового захисту та гуманітарний захист надають на необмежений строк. Особи з одним з цих статусів отримують на 2 або 3 роки дозвіл на проживання (*karta pobytu*) з можливістю щоразу продовжувати на такий же термін. Карта побуту дає доступ до ринку праці.

Вся інформація, наведена у цьому підрозділі взята з Country Report: Poland з Asylum Information Database³⁰.

Німеччина

Компетентним органом є Федеральний офіс міграції та біженців (*Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (BAMF)*). Він і приймає та розглядає заяви на отримання захисту, надає статус біженця та захисту, відповідає за Дублінські процедури.

Подати заяву можна на кордоні, чи в аеропорті, хоча в більшості випадків все одно шукач притулку буде перенаправлений в офіс BAMF. Через Дублінські домовленості, часто можуть не приймати заяву у тих, хто добрався наземним транспортом, адже шукач притулку в'їхав на територію ЄС через іншу країну, яка має бути відповідальна за нього. В BAMF при першій реєстрації запускають процедуру розподілення: через спеціальну систему визначається регіон та місто, відповідно до встановлених квот, до якого перенаправлять для подальшої реєстрації та в якому буде проживати шукач

30 Country Report: Poland [Електронний ресурс]. – [Б. м.] : Asylum Information Database, 2021. – Режим доступу: https://asylumineurope.org/wp-content/uploads/2022/05/AIDA-PL_2021update.pdf.

притулку, поки розглядається його справа. В Німеччині є 4 можливих статуси для шукачів притулку:

- Конституційний захист – для тих, кого переслідують через політичні мотиви.
- Статус біженця відповідно до затвердженої Конвенції про статус біженця 1951 року.
- Додатковий захист, як частина міжнародного захисту.
- Abschiebungsverbot – спеціальний тип захисту, який дослівно означає «заборона виселення», який розглядається у випадку серйозної загрози життю у випадку залишення території Німеччини.

У випадку негативного рішення, шукач притулку може подати апеляцію в три інстанції: адміністративний суд, далі Вищий адміністративний суд і втретє – в Федеральний адміністративний суд.

В Німеччині, як в федеральній державі на державному рівні вирішується лише сума матеріальної допомоги та загальна процедура прийняття шукачів притулку. Імплементация ж залежить вже від кожної окремої землі (штату). Спочатку мігранта приймають в центрах прийому біженців, а далі перенаправляють до конкретної землі, на яку вже покладається питання пошуку житла та розміщення (це можуть бути як спільні центри проживання, так і окремі квартири, як оплачуються землею. Зазвичай шукачі притулку проживають в спільних центрах прийому, які сполучені з BAMF, таким чином процедура розгляду надання статусу біженця проходить швидше. Після отримання позитивної відповіді можна переїхати в окреме житло за підтримки соціальної служби землі.

Статус біженця видається на 3 роки, з можливістю подовжувати щоразу на 2 роки до тих пір, поки особа може довести необхідність цього статусу. Інші форми захисту видаються на 1 рік, які потрібно продовжувати щороку знову до тих пір, поки BAMF не відкличе його, в іншому випадку, він продовжується знову.

Шукачі притулку не мають доступу до ринку праці, до тих пір, поки знаходяться в початковому прийомному центрі. Після розподілення на федеральну землю і проживання на території землі протягом 3, або більше місяців мігрант може отримати дозвіл на роботу.

Загалом всі діти до 16 років мають навчатись в Німеччині, незалежно від їх статусу. Звичайно з цим є теж проблеми, через особливі потреби та обмеження (зокрема мовні) часто з навчанням в школах виникають труднощі в адаптації. Вступ до інших навчальних закладів: університетів, медичних шкіл є значно складнішим: необхідно мати постійний дозвіл на проживання, високий рівень володіння німецькою, а також багато проблем з фінансуванням свого навчання. Тому, зазвичай, навчання в університеті є майже неможливим для біженців.

Держава пропонує для усіх біженців інтеграційні курси. Вони включають в себе вивчення німецької та поверхневе вивчення правового та соціального устрою Німеччини. Держава повністю покриває вартість навчання на цих курсах. Це доволі важлива річ. Таким чином Німеччина вирішує основну проблему біженців: інтегрує їх в соціальне життя, надаючи можливість біженцям знайти роботу і жити не за рахунок державних коштів, а навіть сплачувати податки.

Country Report: Germany з Asylum Information Database³¹.

31 Country Report: Germany [Електронний ресурс]. – [Б. м.] : Asylum Information Database, 2021. – Режим доступу: https://asylumineurope.org/wp-content/uploads/2022/04/AIDA-DE_2021update.pdf.

Розділ 2: Кейс-стаді: Сирія та Україна

2.1. Огляд ситуації з сирійськими біженцями в ЄС

У 2011 році в Сирії почалась громадянська війна. Проблеми в країні розпочались вже давно, проте саме у 2011 з'являються можливості для початку громадянської війни та демонстрації незгоди з політикою Башара Асада: корупція та економічний спад досягли нестерпної точки та й Арабська весна надихнула протестантів та надала віри в можливість змін³². Проте президент не пішов на поступки протестантам та застосував насильницькі методи для придушення демонстрацій. Більше того, назвав протестувальників проти режиму Асада терористами³³. А згодом в конфлікт вмішались інші країни, зокрема російська федерація³⁴, що ще більше погіршило ситуацію в країні, та змінило характер війни. Якщо спочатку це була війна за політичні зміни в державі, то після втручання інших держав – це війна за сфери впливу. Війна – це завжди насильство, порушення прав людини, загроза життю. Тому в Сирії почалась масова еміграція шукачів притулку до інших країн, з надією знайти безпечніше місце. Більша частина сирійців знайшли притулок в сусідніх країнах – Туреччина, Ірак, Йорданія, Ліван та Єгипет³⁵. Проте, все ж величезна кількість перебиралась на гумових шлюпках³⁶ через Середземне море до

32 Чому в Сирії війна - BBC News Україна [Електронний ресурс] // BBC News Україна. – Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-43455347> (дата звернення: 23.06.2022).

33 BBC News. Syrian President Bashar al-Assad: Facing down rebellion [Електронний ресурс] / BBC News // BBC News. – Режим доступу: <https://www.bbc.com/news/10338256> (дата звернення: 23.06.2022).

34 Держсекретар США: Росія відповідальна за нову хімічну атаку в Сирії - BBC News Україна [Електронний ресурс] // BBC News Україна. – Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-42800331> (дата звернення: 23.06.2022).

35 Situation Syria Regional Refugee Response. [Електронний ресурс] // UNHCR Data. – Режим доступу: https://data.unhcr.org/en/situations/syria#_ga=2.72745307.914577195.1653660018-467761418.1653660018.

36 The sea route to Europe: The Mediterranean passage in the age of refugees [Електронний ресурс] // UNHCR. – Режим доступу: <https://www.unhcr.org/protection/operations/5592bd059/sea-route-europe-mediterranean-passage-age-refugees.html> (дата звернення: 23.06.2022).

Євросоюзу. За кілька років після початку війни ситуація не покращилась, а у 2015 році, коли росія втрутилась у війну на боці уряду, бомбардуючи міста зі своїх винищувачів, ситуація лише погіршилась і це спричинило нову хвилю біженців³⁷. Станом на сьогодні 5,7 мільйони сирійців покинули свою країну, це близько третини усього населення Сирії³⁸. Масова міграція сирійців спричинила багато проблем в Європейському Союзі, так як політика ЄС щодо біженців та шукачів притулку виявилась не готовою до такого.

В умовах війни, чи інших надзвичайних кризових ситуацій, звичайно є логічним, що мігранти будуть добиратись до ЄС сухопутними, або морським найближчими шляхами, а не літаком. Згідно Дублінських домовленостей, відповідальною за шукача притулку є та країна, через яку особа потрапила на територію ЄС. Більша частина біженців з Сирії до ЄС переправлялась морськими коридорами до Італії та Греції. І, відповідно, ці країни відповідальні за мігрантів з Сирії. Через величезний потік біженців це стало кризовою ситуацією – навантаження на адміністративну систему, систему охорони здоров'я, транспортну, економіку та загалом на всю державу. Для шукачів притулку це теж проблема – адже їх реєстрація, розгляд заяви, їх права та допомога від держави відбувається значно довше, ніж могло б бути, якщо розділити це навантаження на всі країни Євросоюзу. Відсутність принципу солідарності і конкретних квот та механізмів розподілення біженців продемонстрували неефективність міграційної політики ЄС. Наприклад, Угорщина замість допомоги Греції та Італії, навпаки продемонструвала свою

37 Чому в Сирії війна - BBC News Україна [Електронний ресурс] // BBC News Україна. – Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-43455347> (дата звернення: 23.06.2022).

38 Situation Syria Regional Refugee Response [Електронний ресурс] // UNHCR Data. – Режим доступу: https://data.unhcr.org/en/situations/syria#_ga=2.72745307.914577195.1653660018-467761418.1653660018(дата звернення: 23.06.2022).

«антисолідарність» та посилила контроль на кордоні з Сербією³⁹ (один із коридорів якими мігранти з Сирії добирались до Євросоюзу). Як було зазначено вище, ситуація настільки була неконтрольована, що було прийнято рішення відновити прикордонний контроль всередині Євросоюзу. Італія засудила такий крок і, більше того, засудила Дублінські домовленості за їх неефективність⁴⁰. Отже, немає сенсу реформувати Дублінські домовленості знову. Правило про відповідальність першої країни в'їзду є просто несправедливим, воно повинне бути відміненим. А принцип солідарності повинен бути не добровільним, а обов'язковим для всіх держав з чітко визначеною квотою мінімальної кількості біженців, яких кожна з держав ЄС повинна прийняти.

Другим цікавим моментом є співпраця Євросоюзу з Туреччиною щодо сирійських біженців. ЄС підписав договір з Туреччиною⁴¹, за яким, Туреччина погоджується приймати сирійських біженців, які б мали шукати захисту в європейських країнах, а ЄС допоможе фінансово та піде на деякі поступки щодо економічної співпраці. Зокрема Туреччина погодилась посилити прикордонний контроль на суші та на морі, щоб перешкоджати нелегальній міграції сирійців до берегів ЄС. Тобто, фактично, ЄС відкупився від сирійських шукачів притулку, заплативши Туреччині за їх прийом. Також Європейський Союз визнав Туреччину країною безпечною для біженців, що заперечили в Amnesty International і засудили цей крок, назвавши Туреччину небезпечною

39 Hungary mobilizes extra 'border hunters' amid migrant influx | DW | 18.08.2015 [Електронний ресурс] // DW. – Режим доступу: <https://www.dw.com/en/hungary-mobilizes-extra-border-hunters-amid-migrant-influx/a-18656469> (дата звернення: 23.06.2022).

40 Italy's Renzi calls on EU to change asylum rules as refugee crisis grows | DW | 14.06.2015 [Електронний ресурс] // DW. – Режим доступу: <https://www.dw.com/en/italys-renzi-calls-on-eu-to-change-asylum-rules-as-refugee-crisis-grows/a-18516398> (дата звернення: 23.06.2022).

41 EU-Turkey joint action plan [Електронний ресурс] // European Commission. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_15_5860 (дата звернення: 23.06.2022).

країною для біженців: «Turkey is not a safe country for refugees and migrants, and any return process predicated on its being so will be flawed, illegal and immoral, whatever phantom guarantees precede this pre-declared outcome»⁴². Експерти⁴³ висловлюють думку, що потрібно було допомагати Туреччині в прийнятті та інтеграції сирійських біженців не лише фінансово, а й іншими способами, щоб налагодити систему та всі необхідні процедури. Через економічні проблеми в Туреччині зросли суспільні настрої неприйняття сирійських біженців.

Загалом, сирійські шукачі притулку зіткнулись з супротивом їх прийняття зі сторони деяких країн Євросоюзу. Наприклад Угорщина побудувала стіну на кордоні з Сербією та Хорватією, щоб зупинити потік біженців з тих країн. Віктор Орбан, прем'єр міністр Угорщини сказав в інтерв'ю: «Кращий мігрант – це мігрант, котрий не приїхав. Найкраща кількість – це нуль» та «Потік [біженців] може йти тим шляхом, яким вони хочуть, але точно не через Угорщину»⁴⁴. Окрім того, сирійці зіткнулись і з довгою процедурою розгляду заяв про притулок, поганий доступ до медичної системи, доступ до ринку праці тільки після отримання статусу біженця і інтеграційних курсів та ще безліч проблем, які займали місяці, а то й роки часу.

Європарламент у 2021 році прийняв резолюцію до десятиріччя Сирійського конфлікту, в якому зазначив що офіційна позиція ЄС – повертати сирійських біженців назад в Сирію – небезпечно для них. Проте останні роки спостерігається протилежні тенденції. Данія минулого року анулювала дозволи

42 EU-Turkey refugee deal a historic blow to rights [Електронний ресурс] // Amnesty International. – Режим доступу: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2016/03/eu-turkey-refugee-deal-a-historic-blow-to-rights/> (дата звернення: 23.06.2022).

43 Чи змінить Анкара свою політику щодо біженців та ЄС? | DW | 25.09.2021 [Електронний ресурс] // DW. – Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/chy-zminyt-ankara-svoiu-polityku-shchodo-bizhentsiv-ta-yes/a-59300848> (дата звернення: 23.06.2022).

44 Hungary to block passage for migrants, calls for fences | DW | 22.01.2016 [Електронний ресурс] // DW. – Режим доступу: <https://www.dw.com/en/hungary-to-block-passage-for-migrants-calls-for-fences/a-18999604> (дата звернення: 23.06.2022).

на проживання 94 сирійців, пояснивши це тим, що в Сирії уже безпечно для біженців, а значить захисту ЄС вони більше не потребують. Більше того, сирійців, які відмовились покинути країну добровільно депортували. Міністр імміграції пояснив «Ми зробили зрозумілим для сирійських біженців що дозвіл на проживання є тимчасовим. Він може бути відкликаним, якщо захист буде більше не потрібним»⁴⁵. Хоча резолюція, зазначена вище, вказує на зворотнє через кілька тижнів після інциденту. Amnesty International зазначили, що це жорстке порушення Данією зобов'язань про надання притулку⁴⁶. Цього року 25-річному сирійцю відмовили в Великобританії на прохання про надання притулку, пояснивши це тим, що вони не бачать «ризик серйозної загрози» в Сирії⁴⁷. Окрім того, є багато прикладів того, як країни ЄС намагались встановити та нормалізувати зв'язки з Сирією, щоб обговорити питання повернення біженців додому⁴⁸. Ці випадки та їх невідповідність офіційній позиції ЄС вказує на те, що це скоріше проблема з політикою в ЄС, аніж покращення ситуації в Сирії.

2.2. Огляд ситуації з українськими біженцями в ЄС

24 лютого 2022 року росія розпочала повномасштабну війну проти України. Це спричинило паніку та масовий виїзд українців за кордон. Так як повітряний простір України було закрито одразу ж⁴⁹, то фактично основним,

45 Denmark to send almost 100 Syrian refugees home as Damascus is 'safe' [Електронний ресурс] // The Independent. – Режим доступу: <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/denmark-syrian-refugees-residency-permits-b1811466.html> (дата звернення: 23.06.2022).

46 Там само.

47 Hungary to block passage for migrants, calls for fences | DW | 22.01.2016 [Електронний ресурс] // DW. – Режим доступу: <https://www.dw.com/en/hungary-to-block-passage-for-migrants-calls-for-fences/a-18999604> (дата звернення: 23.06.2022).

48 Stuck in limbo: How Europe can protect Syrian refugees [Електронний ресурс] // ECFR. – Режим доступу: <https://ecfr.eu/article/stuck-in-limbo-how-europe-can-protect-syrian-refugees/> (дата звернення: 23.06.2022).

49 Оголошення про закриття повітряного простору України [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Укрпропору - Державного підприємства обслуговування повітряного руху України. – Режим

якщо не єдиним, шляхом виїзду за кордон став сухопутний західний кордон України. Основна маса людей звичайно ж поїхала до країн ЄС, шукаючи там безпечного місця від війни. В той же день, 24 лютого, глава Єврокомісії Урсула фон дер Ляєн повідомила що Євросоюз готовий прийняти усіх біженців з України⁵⁰. Звичайно, певна напруга була і до 24 лютого, зокрема, американська розвідка повідомляла про ймовірність початку повномасштабного вторгнення росії на територію України, тому ЄС частково був готовий до такого розвитку подій і біженців з України. Проте чітка заява від голови Єврокомісії за менш ніж 24 години після початку війни про готовність допомагати та приймати біженців – це однозначно позитивний сигнал про ставлення ЄС до українців та біженців з України.

3 березня – всього через тиждень після початку міграції шукачів притулку з України до країн ЄС, Європейський Союз приймає рішення про звернення до спеціальної Директиви про тимчасовий захист⁵¹ для українців. Це сталося вперше в історії. До цього часу її не використовували ніколи. За цією директивою:

Українці отримують захист від ЄС за дуже швидкою і спрощеною процедурою, фактично з розглядом в той же день. І миттєвий доступ до права на проживання на території ЄС, доступу до житла, соціального захисту, медичної допомоги та ринку праці.

доступу: <https://uksatse.ua/index.php?s=c6b62c5135d21195dad5f7bd9e547911&act=Part&CODE=247&id=772> (дата звернення: 23.06.2022).

50 Європейська правда. Глава Єврокомісії: ЄС готовий прийняти біженців з України [Електронний ресурс] / Європейська правда // Європейська правда. – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/02/24/7134593/> (дата звернення: 23.06.2022).

51 Proposal for a COUNCIL IMPLEMENTING DECISION establishing the existence of a mass influx of displaced persons from Ukraine within the meaning of Article 5 of Council Directive 2001/55/EC of 20 July 2001, and having the effect of introducing temporary protection [Електронний ресурс]. – [Б. м.] : European Commission, 2022. – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52022PC0091&qid=1646384923837>.

Така процедура зменшила навантаження на установи, які займаються розглядом питання біженців, адже було скорочено всі формальності і зведено всю процедуру лише до найнеобхідніших кроків. Таким чином прийом українців, які потребують допомоги відбувається дуже швидко та ефективно.

Посилює механізми солідарності ЄС, за якими країни ЄС в підтримку сусідів, приймають частину шукачів притулку в себе, щоб розподілити навантаження між усіма країнами ЄС.

Країни Європейського Союзу продемонстрували свою солідарність щодо біженців як для українців, так і для інших сусідніх країн ЄС своїми кроками щодо громадського транспорту. Державні транспортні компанії Польщі, Німеччини, Австрії, Чехії, Словаччини, Угорщини, Франції, Нідерландів, Данії та інших країн оголосили що потяги, в тому числі і далекого прямування та закордонні є безкоштовними для усіх українців, які хочуть евакуюватись з України в будь-яку країну Євросоюзу⁵². Це яскравий приклад не лише лояльного та привітного ставлення зі сторони європейців до українців, а й приклад «солідарності» країн ЄС щодо біженців по відношенню один до одного.

Цікавим є приклад політики Угорщини. 3 березня після пропозиції Єврокомісії про надання українцям тимчасового захисту, Угорщина заявила, що вони, та інші держави Вишеградської групи – Польща, Чехія та Словаччина не підтримують рішення Брюсселю, адже вже існують загальні правила для біженців⁵³. Це вкотре був акт демонстрації незгоди з рішеннями Брюсселю,

52 Carroll S. G. EU rail companies offer fleeing Ukrainians free travel [Електронний ресурс] / Sean Goulding Carroll // www.euractiv.com. – Режим доступу: <https://www.euractiv.com/section/railways/news/eu-rail-companies-offer-fleeing-ukrainians-free-travel/> (дата звернення: 23.06.2022).

53 EU backs move to give Ukraine refugees temporary residency [Електронний ресурс] // Reuters. – Режим доступу: <https://www.reuters.com/world/europe/eu-prepares-millions-refugees-ukraine-2022-03-03/> (дата звернення: 23.06.2022).

намагання показати, що східні держави ЄС мають теж свою думку і хочуть мати таку ж вагу в своїх рішеннях та пропозиціях, як і західні держави Євросоюзу. Проте, того ж дня, конфлікт було вирішено і Угорщина змінила свою думку. Це вкотре демонструє високий рівень лояльності та підтримки країнами ЄС біженців з України. Угорщина, яка була категорично проти біженців з Сирії, що навіть побудувала стіну на кордоні з Сербією та Хорватією, одразу висловила готовність приймати українців. Та й, згідно статистики⁵⁴, Румунія прийняла майже мільйон українців, Польща більше 3.5 мільйони та Угорщина майже 700 тисяч.

На основі контент аналізу українських та західних новин можна зробити висновок, що досі, за більш ніж 3 місяці війни і роботи механізму надання українцям тимчасового захисту в ЄС, не було випадків відмови в захисті особам які справді його потребують. З боку правозахисних організацій, зокрема Amnesty International теж зауважень щодо неналежної процедури чи дискримінації в наданні статусу тимчасового захисту серед українців не було. Більше того, багато випадків пропуску українців на територію ЄС без закордонного паспорту, або навіть взагалі без документів⁵⁵.

Також варто звернути увагу на ставлення європейців до шукачів притулку з України. У Польщі, як було зазначено вище прийняли більше 3.5 мільйонів українців. Це значне навантаження на транспортну, медичну, житлову, економічну системи держави. Проте, немає жодного обмеження зі сторони Польщі, українців не депортують. Велика кількість поляків на

54 Ukraine refugee situation [Електронний ресурс] // UNHCR Data Portal. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>.

55 300 злотих підйомних та зарплати нижчі за офіційні: як живуть наші біженці у Польщі [Електронний ресурс] // Мінфін. – Режим доступу: <https://minfin.com.ua/ua/realty/articles/500-zlotyh-na-rebenka-i-besplatnaya-medicina-kak-ukrainskim-bezhencam-pomogayut-v-polshe/> (дата звернення: 23.06.2022).

волонтерських основах допомагають з речима, транспортом, житлом⁵⁶. Так само і в Німеччині: безпрецедентно велика кількість німців готова надати частину свого приватного життя для шукачів притулку з України⁵⁷. Такі приватні ініціативи підтримати українців – це демонстрація загальних настроїв щодо підтримки українців не лише з боку влади, а й серед населення.

Українці отримують фінансові виплати, допомогу з житлом, медичне страхування в країнах ЄС. Ця допомога варіюється в різних країнах, через різницю в економічній, медичній, соціальній системах різних країн ЄС, проте, як було описано в першому розділі роботи, Європейський союз прийняв кілька правових документів, які встановлюють мінімальний обсяг такої допомоги, а також стандарти їх надання. Ця допомога складає значний вплив на економічну ситуацію в країнах. Окрім значних витрат з національних бюджетів країн, ЄС використав 3.5 мільярди євро з резервного фонду надзвичайної допомоги для країн ЄС, що знаходяться на кордоні з Україною на допомогу для зменшення навантаження на економічну систему країн через витрати пов'язані з українськими біженцями.

2.3. Порівняння двох кейсів, пояснення розбіжностей

Складається враження, що Європейський Союз більш схильний приймати біженців з України, ніж біженців з Сирії. Та й взагалі, війна в Україні привернула більше уваги та занепокоєння у ЄС, ніж війна в Сирії. Та й навіть якщо порівняти висвітлення цієї теми в медіа та кількість запитів

56 Нерознак А. Немає опції “не допомогти”. Як зустрічають українців у Польщі [Електронний ресурс] / Анастасія Нерознак // LB.ua. – Режим доступу: https://lb.ua/society/2022/03/19/510137_nemaie_optsii_ne_dopomogti_yak.html (дата звернення: 23.06.2022).

57 Куди розселяють українських біженців у Німеччині (02.04.2022) | DW | 02.04.2022 [Електронний ресурс] // DW. – Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/kudy-rozseliaut-ukrainskykh-bizhentsiv-u-nimechchini/av-61320179> (дата звернення: 23.06.2022).

користувачів⁵⁸, що є, безумовно, пов'язано, то можна зробити висновок, що й справді війна в Україні за кілька місяців привернула більше уваги, занепокоєння та якихось дій зі сторони ЄС та й всього світу, аніж війна в Сирії за десятиліття. Спробуємо розглянути відмінності війни в Сирії та Україні, можливі причини такої різної політики, при, здавалось би, однакових ситуаціях – війна, порушення прав людини та загроза життю.

Україна – це держава з європейськими цінностями. Протягом всієї своєї історії Україна завжди була важливим політичним гравцем. І в російській імперії Україна була найбільш розвиненою частиною імперії, та й навіть під час існування України в складі СРСР, Українська республіка була важливим промисловим, економічним та й політичним гравцем на світовій арені. Яскравим прикладом цього є той факт, що попри єдину зовнішню політику СРСР і єдине представництво, УРСР мала окреме представництво в ООН і статус країни-засновника. Після проголошення Незалежності Україна продовжила рухатись в сторону ЄС та розвивати європейські цінності. Революція Гідності 2014 року лише підтверджує цей факт. Президентка Європейської комісії Урсула фон дер Ляєн вже неодноразово заявляла, що Україна – це Європа, дружня держава зі спільними цінностями, поглядами та майбутнім⁵⁹. В Сирії протилежна ситуація. Сирія – арабська ісламська держава, з дещо відмінними цінностями та поглядами від європейських. Отже, процес їх інтеграції в суспільство буде значно складнішим та довшим.

58 Запити "war in Ukraine" та "war in syria" [Електронний ресурс] // Google Trends. – Режим доступу: <https://trends.google.com.ua/trends/explore?date=2010-01-01%202022-06-01&q=war%20in%20ukraine,war%20in%20syria> (дата звернення: 23.06.2022).

59 Statement by President von der Leyen with Ukrainian President Zelenskyy at the occasion of the President's visit to Kyiv [Електронний ресурс] // European Commission. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/news/statement-president-von-der-leyen-ukrainian-president-zelenskyy-occasion-presidents-visit-kyiv-2022-04-08_en (дата звернення: 23.06.2022).

Як було описано в першій частині, мігранти, зокрема молоді та освічені, в довгостроковій перспективі складають позитивний вплив на економіку приймаючої держави. Зрозуміло, що міграційна політика Євросоюзу теж базується на цьому розумінні. Це підтверджує обов'язкова вимога всіх біженців, які залишаються в ЄС на тривалий період пройти інтеграційні курси, які включають в себе вивчення мови, а в кінці пошук роботи. Таким чином, Європейський Союз вирішує проблему старіння нації та нестачу робітників. Тут в українців теж є позитивний момент – освіта в Україні станом на сьогодні в більшості закладів вищої освіти здобувається за європейськими стандартами, а отже має визнаватись в Євросоюзі. Не так давно Єврокомісія рекомендувала визнавати українські дипломи в Європі за спрощеною процедурою, без зайвих бюрократичних моментів⁶⁰. Це ще одне підтвердження того, що ЄС зацікавлений в тому, щоб українські кваліфіковані працівники заповнили нестачу кадрів на європейському ринку праці.

Ще однією можливою причиною такої відкритості ЄС до українських шукачів притулку може бути характер війни в Україні. Війна в Україні – це війна безпосередньо на європейському континенті. Більше того, Польща, Латвія, Естонія та Фінляндія – чотири країни Європейського Союзу напряду межують з країною-агресором, а ще кілька знаходяться в безпосередній близькості до воєнних дій. Та й війна в Україні – це серйозна геополітична загроза не лише для України та найближчих європейських держав, а для всієї Європи. Існує величезна загроза того, що ця війна переросте в світову, якщо не зупинити її вже на цій стадії. Тим більше, що росія контролює частину Молдови – Придністров'я, з території якого також відбувається наступ на

60 Commission Recommendation (EU) 2022/554 of 5 April 2022 on the recognition of qualifications for people fleeing Russia's invasion of Ukraine [Електронний ресурс]. – [Б. м.] : Official Journal of the European Union, 2022. – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022H0554>.

українські території, а також білоруський режим на чолі з диктатором Лукашенком демонструє підтримку путіна та російської федерації. А отже, потенційний регіон ведення активних бойових дій у випадку збільшення активності наступу та воєнних дій настільки великий і знаходиться близько до країн ЄС, що з високою ймовірністю воєнні дії можуть зачепити й країни ЄС. До того ж, росія володіє значним ядерним потенціалом, що не може не викликати занепокоєння. Війна ж в Сирії почалась як громадянська війна всередині однієї країни, а потім втрутились інші держави, на підтримку уряду, чи протестантів. Фактично, сьогодні – це локальна війна за переділ сфер впливу. Сторони не зацікавлені в розширенні регіону бойових дій. Тому ця війна не сприймається як безпосередня загроза для держав ЄС та НАТО.

Окрім того, якщо на шляху від Сирії до ЄС є інші країни, в яких не ведуться бойові дії, які відносно безпечніші ніж Сирія та мають певні культурні схожості, а отже, сирійці можуть залишитись там; то для України країни ЄС – це найближче, якщо не єдине, безпечне місце, куди можна дістатись в умовах війни. Та ще й між Україною та ЄС підписаний договір про безвізовий режим. Тому Європейський Союз розуміє, що так чи інакше, українські шукачі притулку все одно прибуватимуть до країн Євросоюзу. Тому логічніше і правильніше зробити цю можливість міграції легальною і прозорою, аніж боротись з сотнями тисяч нелегальних біженців. Отже, Європейський Союз фактично не мав вибору, окрім як прийняти всіх українців.

Проаналізуємо також політику ЄС через призму теорій міжнародних відносин. Європейський союз (як загалом, так і країни-члени), Україна (біженці з України) та Сирія (біженці з Сирії) є міжнародними акторами, а отже теорії міжнародних відносин можна застосувати для розгляду цього питання також.

З огляду на теорію реалізму⁶¹, така політика цілком вписується в державний інтерес Європейського Союзу. Євросоюз мав доволі жорстку позицію щодо сирійських біженців: стандартна довга процедура аплікування на отримання статусу біженця, як було описано вище, багато випадків відмов в наданні захисту а також пошук можливостей припинити потік біженців з Сирії на територію ЄС. Адже це питання державної безпеки: економічні витрати на їх утримання, культурні розбіжності, які можуть призвести до конфліктів всередині ЄС. Українцям було надано захист ЄС за іншою процедурою, адже ситуація дещо інша. Таким чином було вирішено проблему нелегальної міграції (яка, безумовно, виникла б у випадку прийняття іншого рішення щодо міграційної політики щодо українців, адже ЄС – найближче та найперше місце, де українці шукають безпеки від російської агресії. А також Україна має культурні схожості з країнами ЄС, що сприяє інтеграції.

З точки зору теорії лібералізму⁶², дії Європейського Союзу також виглядають цілком логічними. Адже в ЄС зараз існує ситуація браку робочої сили⁶³. Найпростіший і найшвидший спосіб заповнити цю нестачу робітників – запросити з іншої країни. Як було описано трохи вище, ЄС більш схильється до українців аніж сирійців через схожість освіти, культурну спорідненість та політичні перспективи (адже Україна робить великі кроки для вступу до Євросоюзу).

61 Morgenthau H. J. Politics Among Nations / Hans Joachim Morgenthau. – [Б. м.] : Random House USA Inc, 1988. – 650 с.

62 Moravcsik A. A Liberal Theory of International Law / Andrew Moravcsik, Anne Marie Slaughter, William Burke-White. – [Б. м.] : Oxford University Press, 2005. – 256 с.

63 Report on Labour Shortages and Surpluses November 2021 | European Labour Authority [Електронний ресурс] // European Labour Authority. – Режим доступу: <https://www.ela.europa.eu/en/media/725> (дата звернення: 23.06.2022).

Якщо розглядати це питання з точки зору марксистської теорії, варто визначити деякі поняття. ЄС – це могутній актор, «центр» за Валлерстайном⁶⁴, є одним із панівних акторів в цьому світі, керується власними інтересами; Україна, Сирія – «периферія», країни, якими ЄС маніпулює для ще більшого економічного розвитку. Звичайно ж, з точки зору цієї теорії, Україна є значно вигіднішим варіантом за співвідношенням ризик/кількість ресурсів. Це і людський ресурс, і корисні копалини (газ, вугілля, метал), і інші природні ресурси. Більше того, Україна вже має досить сильні зв'язки з ЄС уже.

Ну і з точки зору конструктивістської теорії⁶⁵ головну роль грають уявлення міжнародних акторів, які стосуються цілей, загроз та можливостей. ЄС, як було описано вище, бачить у війні в Україні досить реальну загрозу воєнних дій на території країн-членів ЄС: Фінляндії, Латвії, Литви, Естонії; а у випадку негативного сценарії розвитку подій на території України, під загрозу потраплять і інші країни: Румунія, Польща. В той час, як найбільша загроза, на думку ЄС, яка надходить з боку Сирії – це саме біженці, які можуть призвести до економічних втрат та дестабілізації ситуації всередині ЄС. Окрім того, взаємовідносини від державами залежить від того, як держави ставляться один до одного. А зони взаємодії держав пов'язані спільними цінностями. Україна вже багато років працює для того щоб вступити до ЄС, показує свою цілеспрямованість, спільні цінності, прихильність. Тому ЄС також доволі прихильно ставиться до України, а отже, більш схильний допомогти Україні і певними політичними діями, як от, прийом біженців від війни.

64 Hopkins T. K. World-systems analysis: Theory and methodology / Terence K. Hopkins. – Beverly Hills, Calif : Sage Publications, 1982. – 200 с.

65 Price R. The Ethics of Constructivism [Електронний ресурс] / Richard Price. – [Б. м.] : Oxford University Press, 2008. – Режим доступу: <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199219322.003.0018> (дата звернення: 23.06.2022).

Загалом, всі теорії міжнародних відносин доволі чітко демонструють більший інтерес ЄС щодо прийому та інтеграції українських біженців, аніж біженців з Сирії.

Висновки

Ціллю наукової роботи було дослідити міграційну політику ЄС, порівняти кейси сирійських біженців та українських в Європейському Союзі і визначити причини відмінностей в політиці Євросоюзу щодо різних груп біженців.

Отже, в першому розділі було розглянуто історію формування міграційної політики Європейського Союзу, зокрема й політики щодо шукачів притулку та біженців. Визначено причини та історичний вплив на сьогоdnішній стан міграційної політики ЄС. Швидкі темпи поствоєнного відновлення Європи, а також бажання країн Європи вирішити одразу дві проблеми: завершити постколоніальний конфлікт між колишніми імперіями та колишніми колоніями, а також знайти людські ресурси для пришвидшення економічного зростання та заповнення вакууму робочих місць стали основними причинами формування доволі відкритої міграційної політики в країнах майбутнього Євросоюзу. Зокрема, Друга світова війна також наклала свій відбиток на міграційну політику: було ухвалено Женевську Конвенцію про права біженців як основу майбутньої політики ЄС щодо захисту біженців. Економічний спад внаслідок Нафтової кризи, на фоні якого підвищились праві політичні настрої в країнах ЄС, а також підписання Шенгенської угоди призвели до необхідності встановлення жорсткішого міграційного контролю. А війни в Югославії, Сирії, Венесуелі, Афганістані, Судані та інших країнах призвели до збільшення потоку біженців в світі, зокрема в напрямку країн Європи. Тому ЄС необхідно було шукати якісь компроміси, якісь рішення, які дали б можливість захистити всіх людей, хто зазнає жорстокого порушення їхніх прав в інших країнах світу, а також зберегти країни Євросоюзу від неконтрольованих потоків мігрантів, які можуть спричинити економічний, соціальний та політичний колапси.

Було досліджено і порівняно загальні кейси біженців з Сирії протягом 2011-2022 років, та з України починаючи з 24 лютого 2022 року, а також

політику Європейського Союзу щодо цих шукачів притулку. Отже, можна виокремити такі відмінності в політиці ЄС щодо українців та сирійців:

- Бажання приймати шукачів притулку та настрої як в ЄС, так і в окремих країнах ЄС різняться. Євросоюз почав шукати можливості спинити потік біженців з Сирії на його територію – це яскраво демонструє підписання угоди з Туреччиною про прийом сирійських біженців на її території. Східні країни ЄС взагалі відмовились приймати сирійців, наприклад Угорщина взагалі побудувала стіну на кордоні з Сербією та Хорватією, щоб перешкодити потоку біженців на територію Угорщини. У випадку з Україною – починаючи з 24 лютого ЄС прийняв всіх українців, які висловили бажання в пошуку безпечного місця на території держав ЄС. Більше того, саме східні країни ЄС прийняли більшу частину українців у себе.
- Правові аспекти теж відрізняються. Якщо сирійців приймали лише за стандартною процедурою захисту біженців, то у випадку українських шукачів притулку було застосовано спеціальну Директиву про тимчасовий захист, за яким пришвидшили надання українцям статусу захисту, який передбачає миттєвий доступ українців до ринку праці, системи охорони здоров'я, соціального захисту та освіти. До того ж, Директива була прийнята за максимально короткий час, враховуючи бюрократичний устрій політичної системи Європейського Союзу.
- Принцип солідарності – теж важливий показник. Як було вказано вище, у 2015-2016 роках Євросоюз вдався навіть до відновлення прикордонного контролю між державами всередині Європейського Союзу для того, щоб зупинити потік сирійських біженців та їх переміщення по території ЄС. А у випадку з українцями – країни ЄС відмовились взагалі від принципу відповідальності закладеного в Дублінських домовленостях і приймали українців незалежно від того, кордон якої країни Європейського Союзу вони перетнули вперше. Більше того, навіть державні залізничні компанії запропонували

безкоштовне переміщення українців із східних країн-членів ЄС далі. Це яскравий приклад солідарності, та єдності країн ЄС в політиці щодо допомоги українським шукачам притулку.

Базуючись на відмінностях в політиці ЄС щодо українських та сирійських біженців було визначено потенційні причини цих відмінностей:

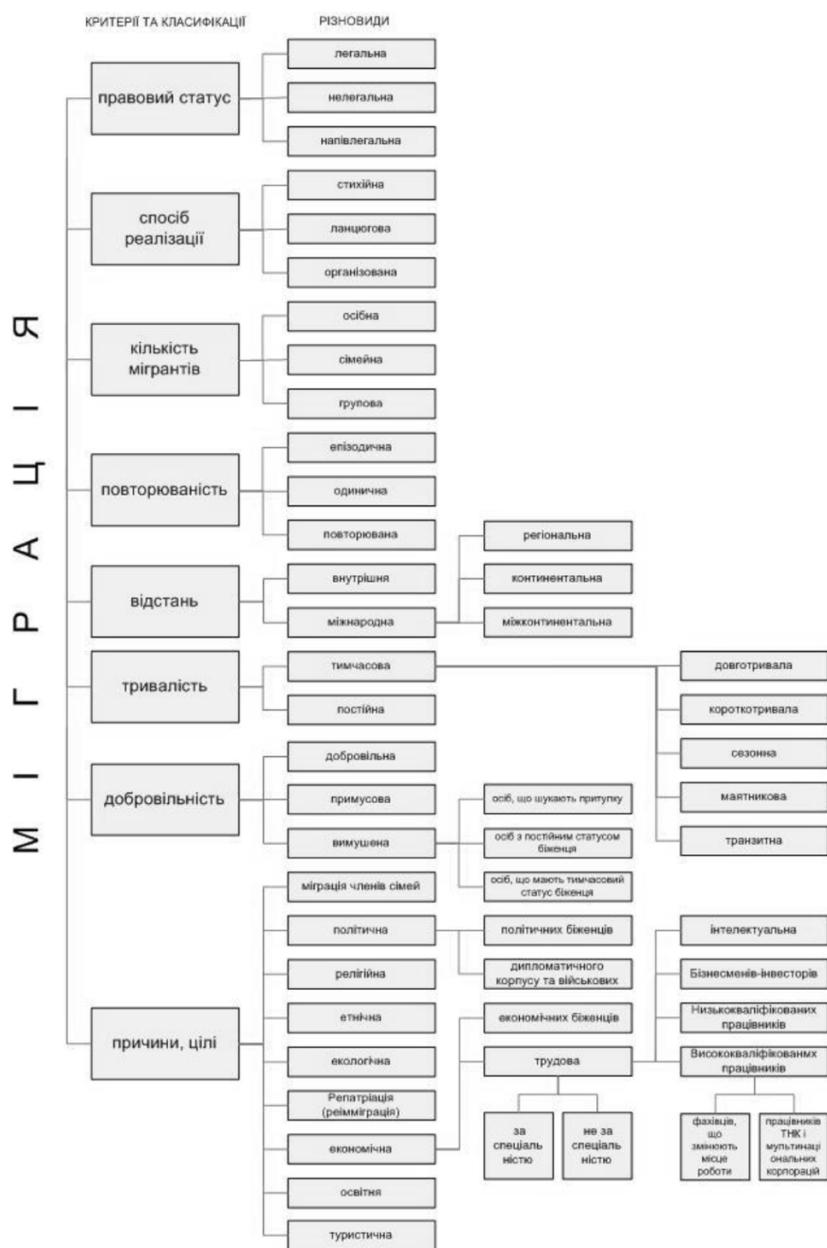
- Україна – це держава в якій панують європейські цінності. Україна межує з країнами ЄС, давно співпрацює з Європейським Союзом, має тісні політичні та економічні зв'язки і рухається в напрямку членства в ЄС та навіть має безвізовий режим з державами ЄС. Сюди ж можна додати культурні та релігійні схожості. Сирія ж – релігійна ісламська держава, отже їм буде значно важче інтегруватись в суспільство, а щоб ця інтеграція пройшла плавно, без значних конфліктів, Європейський Союз також має піти на певні поступки.
- На початку роботи було зазначено, що міграція може давати позитивні наслідки, наприклад вирішуючи проблему нестачі робочої сили в країні. Українські студенти отримують освіту за європейськими стандартами, а отже, українська освіта може бути визнана в ЄС. Це означає, що українські мігранти є більш кваліфіковані, ніж сирійські. А кваліфіковані мігранти зазвичай не потребують соціальної підтримки, вони можуть працювати, забезпечувати себе самі та приносити податки в бюджет держави.
- Важливою причиною є також характер війни. В Сирії – це де факто громадянська війна, в яку пізніше втрутились міжнародні гравці і тепер змагаються за переділ сфер впливу на цій території. Війна в Сирії – це локальний конфлікт, немає зацікавленості сторін розширювати його за межі цієї держави. То в Україні – це війна за ті ж європейські цінності: свободу, демократію. І війна відбувається безпосередньо біля кордонів ЄС. Є також загроза ядерної катастрофи – чи у випадку вибуху атомної електростанції, яких в Україні аж 4 діючих, та 1 зупинена; так і у випадку використання з боку росії

ядерної зброї. Отже ця війна ставить увесь Європейський Союз та геополітичний регіон під серйозну загрозу чи то світової війни, чи то ядерної катастрофи.

Отже, чітко зрозуміло, що міграційна політика Євросоюзу різниться для різних груп біженців. Загалом така ситуація виглядає дещо дискримінаційно. Адже, одними із головних цінностей ЄС є рівність всіх людей та дотримання прав людини⁶⁶. Проте варто враховувати, що Європейський Союз має також свої соціальні, політичні та економічні цілі, яких притримується і в міграційній політиці. Тому хоч Євросоюз і намагається надати допомогу всім хто її потребує, та все ж політика спрямована на задоволення інтересів громадян ЄС, адже вони є пріоритетом.

66 Договір про Європейський Союз [Електронний ресурс] // Офіційний вебпортал парламенту України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_029#Text(дата звернення: 23.06.2022).

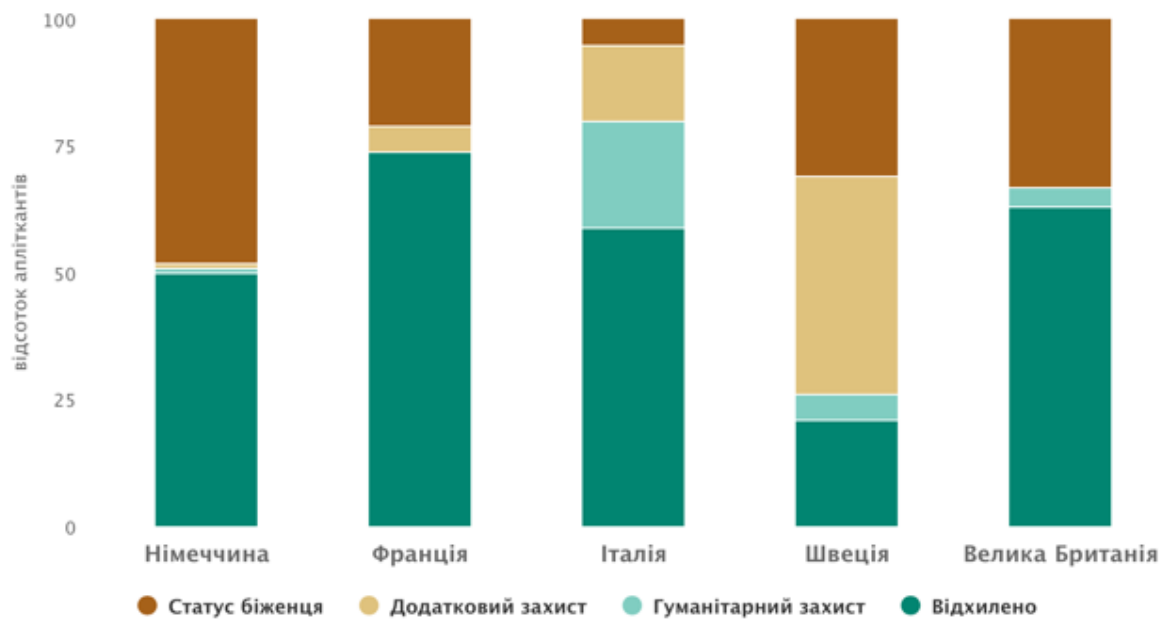
Додаток 1: Класифікація міграційних рухів за Ольгою Ровенчак⁶⁷



67 Ровенчак О. Визначення та класифікації міграцій: наближення до операційних понять / Ольга Ровенчак. // Політичний менеджмент. – 2006. – №2. – С. 127–139.

Додаток 2: Статистика рішень щодо надання статусу біженця у 2015 році⁶⁸

Прийняття рішень щодо надання статусу біженця у 2015 році, %



⁶⁸ Migration and Asylum [Електронний ресурс] // Eurostat. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/eurostat/web/migration-asylum/asylum/database?node_code=migr_asytp (дата звернення: 23.06.2022).

Список використаних джерел та літератури:

Бакаев О. В. Юридична енциклопедія [у 6т.] / Бакаев О. В., Римаренко Ю. І. – Київ: «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1998.

Держсекретар США: Росія відповідальна за нову хімічну атаку в Сирії - BBC News Україна [Електронний ресурс] // BBC News Україна. – Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-42800331> (дата звернення: 23.06.2022).

Договір про Європейський Союз [Електронний ресурс] // Офіційний вебпортал парламенту України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_029#Text (дата звернення: 23.06.2022).

Європейська правда. Глава Єврокомісії: ЄС готовий прийняти біженців з України [Електронний ресурс] / Європейська правда // Європейська правда. – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/02/24/7134593/> (дата звернення: 23.06.2022).

Запити "war in Ukraine" та "war in syria" [Електронний ресурс] // Google Trends. – Режим доступу: <https://trends.google.com.ua/trends/explore?date=2010-01-01%202022-06-01&q=war%20in%20ukraine,war%20in%20syria> (дата звернення: 23.06.2022).

Конвенція про статус біженців [Електронний ресурс] // ООН. – 1951. – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011#Text.

Куди розселяють українських біженців у Німеччині (02.04.2022) | DW | 02.04.2022 [Електронний ресурс] // DW. – Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/kudy-rozseliaiut-ukrainskykh-bizhentsiv-u-nimechchyni/av-61320179> (дата звернення: 23.06.2022).

Нерознак А. Немає опції “не допомогти”. Як зустрічають українців у Польщі [Електронний ресурс] / Анастасія Нерознак // LB.ua. – Режим доступу: https://lb.ua/society/2022/03/19/510137_nemaie_optsii_ne_dopomogti_yak.html (дата звернення: 23.06.2022).

Оголошення про закриття повітряного простору України [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Украероруху - Державного підприємства обслуговування повітряного руху України. – Режим доступу: <https://uksatse.ua/index.php?s=c6b62c5135d21195dad5f7bd9e547911↦act=Part&CODE=247&id=772> (дата звернення: 23.06.2022).

Ровенчак О. Визначення та класифікації міграцій: наближення до операційних понять / Ольга Ровенчак. // Політичний менеджмент. – 2006. – №2. – С. 127–139.

Солодько А. Міграційна криза в ЄС: статистика та аналіз політики [Електронний ресурс] / Андрій Солодько, Анастасія Фітісова // Cedos. – Режим

доступу: <https://cedos.org.ua/researches/mihratsiina-kryza-v-yes-statystyka-ta-analiz-polityky/>.

Чи змінить Анкара свою політику щодо біженців та ЄС? | DW | 25.09.2021 [Електронний ресурс] // DW. – Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/chy-zminyt-ankara-svoiu-polityku-shchodo-bizhentsiv-ta-yes/a-59300848> (дата звернення: 23.06.2022).

Чому в Сирії війна - BBC News Україна [Електронний ресурс] // BBC News Україна. – Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-43455347> (дата звернення: 23.06.2022).

Чому в Сирії війна - BBC News Україна [Електронний ресурс] // BBC News Україна. – Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-43455347> (дата звернення: 23.06.2022).

An Introduction to the Common European Asylum System for Courts and Tribunals A Judicial Analysis. – [S. l.] : European Asylum Support Office, 2016. – 143 p

BBC News. Syrian President Bashar al-Assad: Facing down rebellion [Електронний ресурс] / BBC News // BBC News. – Режим доступу: <https://www.bbc.com/news/10338256> (дата звернення: 23.06.2022).

Carroll S. G. EU rail companies offer fleeing Ukrainians free travel [Електронний ресурс] / Sean Goulding Carroll // www.euractiv.com. – Режим доступу: <https://www.euractiv.com/section/railways/news/eu-rail-companies-offer-fleeing-ukrainians-free-travel/> (дата звернення: 23.06.2022).

Commission Recommendation (EU) 2022/554 of 5 April 2022 on the recognition of qualifications for people fleeing Russia's invasion of Ukraine [Електронний ресурс]. – [Б. м.] : Official Journal of the European Union, 2022. – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022H0554>.

Commission Regulation (EC) No 1560/2003 of 2 September 2003 laying down detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 343/2003 establishing the criteria and mechanisms for determining the Member State responsible for examining an asylum application lodged in one of the Member States by a third-country national [Електронний ресурс]. – [Б. м.] : Official Journal of the European Union, 2003. – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003R1560:en:HTML>.

Common European Asylum System / European Commission [Електронний ресурс] / – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://ec.europa.eu/home-affairs/policies/migration-and-asylum/common-european-asylum-system_en

COUNCIL DIRECTIVE 2001/55/EC of 20 July 2001 on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures promoting a balance of efforts between Member States in receiving such persons and bearing the consequences thereof [Електронний ресурс]. – [Б. м.] : Official Journal of the European Union, 2001. – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:212:0012:0023:EN:PDF>.

COUNCIL DIRECTIVE 2003/9/EC of 27 January 2003 laying down minimum standards for the reception of asylum seekers [Электронный ресурс]. – [Б. м.] : Official Journal of the European Union, 2003. – Режим доступа: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:031:0018:0025:EN:PDF>.

COUNCIL DIRECTIVE 2005/85/EC of 1 December 2005 on minimum standards on procedures in Member States for granting and withdrawing refugee status [Электронный ресурс]. – [Б. м.] : Official Journal of the European Union, 2005. – Режим доступа: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:326:0013:0034:EN:PDF>.

Country Report: Germany [Электронный ресурс]. – [Б. м.] : Asylum Information Database, 2021. – Режим доступа: https://asylumineurope.org/wp-content/uploads/2022/04/AIDA-DE_2021update.pdf.

Country Report: Poland [Электронный ресурс]. – [Б. м.] : Asylum Information Database, 2021. – Режим доступа: https://asylumineurope.org/wp-content/uploads/2022/05/AIDA-PL_2021update.pdf.

Denmark to send almost 100 Syrian refugees home as Damascus is 'safe' [Электронный ресурс] // The Independent. – Режим доступа: <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/denmark-syrian-refugees-residency-permits-b1811466.html> (дата звернения: 23.06.2022).

Eastern Partnership [Электронный ресурс] // EUROPEAN EXTERNAL ACTION SERVICE. – Режим доступа: https://www.eeas.europa.eu/eeas/eastern-partnership_en.

EU backs move to give Ukraine refugees temporary residency [Электронный ресурс] // Reuters. – Режим доступа: <https://www.reuters.com/world/europe/eu-prepares-millions-refugees-ukraine-2022-03-03/> (дата звернения: 23.06.2022).

EU-Turkey joint action plan [Электронный ресурс] // European Commission. – Режим доступа: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_15_5860 (дата звернения: 23.06.2022).

EU-Turkey refugee deal a historic blow to rights [Электронный ресурс] // Amnesty International. – Режим доступа: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2016/03/eu-turkey-refugee-deal-a-historic-blow-to-rights/> (дата звернения: 23.06.2022).

Hopkins T. K. World-systems analysis: Theory and methodology / Terence K. Hopkins. – Beverly Hills, Calif : Sage Publications, 1982. – 200 с.

Hungary mobilizes extra 'border hunters' amid migrant influx | DW | 18.08.2015 [Электронный ресурс] // DW. – Режим доступа: <https://www.dw.com/en/hungary-mobilizes-extra-border-hunters-amid-migrant-influx/a-18656469> (дата звернения: 23.06.2022).

Hungary to block passage for migrants, calls for fences | DW | 22.01.2016 [Электронный ресурс] // DW. – Режим доступа: <https://www.dw.com/en/hungary-to-block-passage-for-migrants-calls-for-fences/a-18656469>

[to-block-passage-for-migrants-calls-for-fences/a-18999604](https://www.dw.com/en/hungary-to-block-passage-for-migrants-calls-for-fences/a-18999604) (дата
23.06.2022). звернення:

Hungary to block passage for migrants, calls for fences | DW | 22.01.2016
[Електронний ресурс] // DW. – Режим доступу: <https://www.dw.com/en/hungary-to-block-passage-for-migrants-calls-for-fences/a-18999604> (дата
23.06.2022). звернення:

Immigration [Електронний ресурс] // Eurostat. – 2022. – Режим доступу до
ресурсу:
<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00176/default/line?lang=en>.

Italy's Renzi calls on EU to change asylum rules as refugee crisis grows | DW |
14.06.2015 [Електронний ресурс] // DW. – Режим
доступу: <https://www.dw.com/en/italys-renzi-calls-on-eu-to-change-asylum-rules-as-refugee-crisis-grows/a-18516398> (дата звернення: 23.06.2022).

Migration and Asylum [Електронний ресурс] // Eurostat. – Режим
доступу: https://ec.europa.eu/eurostat/web/migration-asylum/asylum/database?node_code=migr_asytp (дата звернення: 23.06.2022).

Moravcsik A. A Liberal Theory of International Law / Andrew Moravcsik, Anne
Marie Slaughter, William Burke-White. – [Б. м.] : Oxford University Press, 2005. –
256 с.

Morgenthau H. J. Politics Among Nations / Hans Joachim Morgenthau. – [Б. м.] :
Random House USA Inc, 1988. – 650 с.

Nansen International Office for Refugees [Електронний ресурс] // Britannica –
Режим доступу до ресурсу: <https://www.britannica.com/topic/Nansen-International-Office-for-Refugees>.

Paul Boyle, Keith H. Exploring Contemporary Migration / Paul Boyle, Keith H.. –
London: Routledge, 1998.

Price R. The Ethics of Constructivism [Електронний ресурс] / Richard Price. –
[Б. м.] : Oxford University Press, 2008. – Режим
доступу: <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199219322.003.0018> (дата
звернення: 23.06.2022).

Proposal for a COUNCIL IMPLEMENTING DECISION establishing the existence of
a mass influx of displaced persons from Ukraine within the meaning of Article 5 of
Council Directive 2001/55/EC of 20 July 2001, and having the effect of introducing
temporary protection [Електронний ресурс]. – [Б. м.] : European Commission, 2022.
– Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52022PC0091&qid=1646384923837>.

Refugee population by country or territory of asylum [Електронний ресурс] // The
World Bank. – Режим доступу: <https://data.worldbank.org/indicator/SM.POP.REFG>.

REFUGEES, ASYLUM-SEEKERS AND MIGRANTS [Электронный ресурс] // Amnesty International. – 2016. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.amnesty.org/en/what-we-do/refugees-asylum-seekers-and-migrants/>.

Report on Labour Shortages and Surpluses November 2021 | European Labour Authority [Электронный ресурс] // European Labour Authority. – Режим доступа: <https://www.ela.europa.eu/en/media/725> (дата звернення: 23.06.2022).

Šalamon N. K. The principle of solidarity in asylum and migration within the context of the European Union accession process [Электронный ресурс] / Neža Kogovšek Šalamon // Maastricht Journal of European and Comparative Law. – 2017. – Т. 24, № 5. – С. 687–702. – Режим доступа: <https://doi.org/10.1177/1023263x17742814> (дата звернення: 23.06.2022).

Situation Syria Regional Refugee Response. [Электронный ресурс] // UNHCR Data. – Режим доступа: https://data.unhcr.org/en/situations/syria#_ga=2.72745307.914577195.1653660018-467761418.1653660018.

Statement by President von der Leyen with Ukrainian President Zelenskyy at the occasion of the President's visit to Kyiv [Электронный ресурс] // European Commission. – Режим доступа: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/news/statement-president-von-der-leyen-ukrainian-president-zelenskyy-occasion-presidents-visit-kyiv-2022-04-08_en (дата звернення: 23.06.2022).

Stuck in limbo: How Europe can protect Syrian refugees [Электронный ресурс] // ECFR. – Режим доступа: <https://ecfr.eu/article/stuck-in-limbo-how-europe-can-protect-syrian-refugees/> (дата звернення: 23.06.2022).

THE HAGUE PROGRAMME: STRENGTHENING FREEDOM, SECURITY AND JUSTICE IN THE EUROPEAN UNION [Электронный ресурс]. – [Б. м.] : Official Journal of the European Union, 2005. – Режим доступа: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2005:053:0001:0014:EN:PDF>.

The Schengen acquis - Agreement between the Governments of the States of the Benelux Economic Union, the Federal Republic of Germany and the French Republic on the gradual abolition of checks at their common borders [Электронный ресурс] / Belgium, France, Germany, Luxembourg, Netherlands. – 2000. – Режим доступа до ресурсу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A42000A0922%2801%29>.

The sea route to Europe: The Mediterranean passage in the age of refugees [Электронный ресурс] // UNHCR. – Режим доступа: <https://www.unhcr.org/protection/operations/5592bd059/sea-route-europe-mediterranean-passage-age-refugees.html> (дата звернення: 23.06.2022).

TREATY OF AMSTERDAM AMENDING THE TREATY ON EUROPEAN UNION, THE TREATIES ESTABLISHING THE EUROPEAN COMMUNITIES AND CERTAIN RELATED ACTS [Электронный ресурс] / – 1997. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.europarl.europa.eu/topics/treaty/pdf/amst-en.pdf>

Treaty of the European Union [Електронний ресурс] / – 1992. – Режим доступу до ресурсу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:11992M/TXT&from=EN>

Ukraine — Internal Displacement Report — General Population Survey Round 4 (29 April – 3 May 2022) [Електронний ресурс] // IOM UN Migration. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://displacement.iom.int/reports/ukraine-internal-displacement-report-general-population-survey-round-4-29-april-3-may-2022>.

Ukraine refugee situation [Електронний ресурс] // UNHCR Data Portal. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>.

Universal Declaration of Human Rights [Електронний ресурс] // United Nations. – 1948. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>.

Van Mol, C., de Valk, H. Migration and Immigrants in Europe: A Historical and Demographic Perspective / Van Mol, C., de Valk, H.. // Integration Processes and Policies in Europe. – 2016. – С. 31–55.

Weiner M. The global migration crisis: Challenge to states and to human rights / Myron Weiner. – New York : HarperCollins College Publishers, 1995. – 253 p.

300 злотих підйомних та зарплати нижчі за офіційні: як живуть наші біженці у Польщі [Електронний ресурс] // Мінфін. – Режим доступу: <https://minfin.com.ua/ua/realty/articles/500-zlotyh-na-rebenka-i-besplatnaya-medicina-kak-ukrainskim-bezhencam-pomogayut-v-polshe/> (дата звернення: 23.06.2022).